10. JE, HISA ZINAHAMISHIKA?

Ndiyo, hisa zinahamishika. Hisa zilizoorodheshwa Soko la Hisa la Dar-es- Salaam zimehifadhiwa katika Hifadhi ya Dhamana, hivyo uhamishaji wa umiliki ni rahisi kuliko uhamishaji wa kutumia makaratasi na hati. Kwa kanuni za Soko la Hisa la Dar es Salaam, uhamishaji binafsi wa umiliki wa hisa huwezekana wakati dhamana haziko katika mnada. Uhamishaji wa umiliki wa hisa unaoruhusiwa ni baina ya ndugu wa damu tu (mume na mke, baba/mama na mtoto, mtoto kwa mtoto.

11. KWA NINI TUNAHITAJI MADALALI ILI KUNUNUA AU KUUZA HISA?

Kila soko lina taratibu zake, masoko ya mitaji yanahusisha fedha nyingi hivyo ni vyema kuweka taratibu zinazohakikisha uwazi na haki. Madalali hawa ni wataalam katika masoko haya. Wanasaidia kuuza na kununua hisa pamoja na kutoa elimu kwa wawekezaji. Kwa ufupi kuwepo kwa madalali kunawezesha kuwepo na utaratibu na mpangilio mzuri wa mnada na kunapunguza uwezekano wa vitendo vya udanganyifu ambavyo vingeweza kufanywa na wajanja wachache kama kila mtu angeruhusiwa kwenda moja kwa moja kwenye soko la hisa.

12. KWA NINI TULIPE ADA YA UDALALI?

Madalali wanatoa huduma kwa wateja wao kwa kuwasaidia kununua na kuuza hisa zao. Na zaidi ya hapo wanatoa ushauri wa ununuzi na uuzaji wa hisa na mambo mengine yahusuyo soko la hisa. Kutokana na huduma hiyo madalali wanaruhusiwa kwa mujibu wa sheria kutoza ada (Brokerage commission) ambayo ikichanganywa na ada ya Soko la Hisa (DSE) na Mamlaka (CMSA) haitakiwi kuzidi 2.376% ya thamani ya mauzo au manunuzi husika.

13. KUNA TOFAUTI GANI KATI YA HISA NA KIPANDE?

Hisa ni sehemu ya umiliki katika kampuni. Na kipande ni sehemu ya umiliki katika mfuko wa uwekezaji wa pamoja kwa maana ya Amana ya Kikundi (Unit Trust Scheme). Hisa ni sehemu ya umiliki wa kampuni fulani wakati kipande kinajumuisha mseto wa uwekezaji katika vitega uchumi mbali mbali.

14. KUNA KIWANGO MAALUM CHA GAWIO AMBACHO MWEKEZAJI ANA TAKIWA KUTEGEMEA KAMA ATAKUWA AMENUNUA HISA AU VIPANDE?

Hisa za kawaida hazina mapato ya uhakika kwani mapato ya hisa hutokana na vitu viwili muhimu hali ya utendaji wa kampuni na sera ya kampuni kuhusu gawio la faida. Upatikanaji wa faida hutegemea ufanisi wa kampuni, kitu ambacho hakitabiriki kwa 100%. Vivyo hivyo, mapato ya vipande vya mipango ya uwekezaji wa pamoja hayana uhakika kwani hutegemea ufanisi wa mfuko/mpango.

15. JE NI KIWANGO GANI CHA CHINI AMBACHO NAWEZA KUWEKEZA KATIKA HISA?

Kima cha chini cha uwekezaji katika soko la awali inategemea na toleo lenyewe. Katika soko la pili kiasi cha chini cha uwekezaji ni walau hisa
10. Bei ya hisa inatofautiana kutoka kampuni unayo-taka kuwekeza.

16. Mwekezaji akifariki nini kitatokea kwenye dhamana zake?

Hisa na dhamana nyingine ni mali kama zilivyo mali nyingine kama vile nyumba na magari. Mwekezaji akifariki, dhamana zake zinachukuliwa kama mali nyingine za marehemu kwenye mchakato mzima wa mirathi. Kama marehemu alikuwa ameacha wosia, basi dhamana hizo zitarithiwa na aliyeachiwa urithi.

@sstockbrokers
@sstockbrokers
+255 714 269090

PSSSF House Ground Floor. Samora Avenue
Morogoro Road. P. O. Box 77049,
Dar es Salaam, Tanzania
Email: solomonstockbrokers@solomon.co.tz
Phone: +255 22 2124495
Mobile: +255 764 269090
Website: www.solomon.co.tz

SOLOMON Stockbrokers Limited

A Member of Dar-es-Salaam Stock Exchange

FAHAMU KUHUSU UWEKEZAJI KATIKA HISA, HATIFUNGANI, NA MIFUKO YA UWEKEZAJI WA PAMOJA

Reach | Access | Invest

1. HISA NI NINI?

Hisa ni sehemu ya umiliki wa kampuni. Mwekezaji anayenunua hisa anakuwa na haki ya kumiliki kampuni kwa idadi ya hisa anazomiliki, kushiriki katika mkutano mkuu wa wanahisa na kupata gawio litokanalo na faida.

2. GAWIO NI NINI?

Gawio ni malipo yanayofanywa na kampuni kwa wanahisa kutokana na faida ya kampuni. Gawio linaweza kulipwa kutokana na faida ya mwaka husika au malimbikizo ya faida za nyuma.

3. HATIFUNGANI NI NINI?

Hatifungani ni hati ya deni ambalo kampuni au serikali huwakopa wawekezaji kwa makubaliano maalumu na kuwalipa riba na marejesho baada ya kukomaa kwa hatifungani hiyo. Mwenye hatifungani anastahili kulipwa riba (kwa kawaida ni kila miezi sita) na kurudishiwa mtaji wake hatifungani inapokomaa.

4. CMSA NI NINI?

Ni Mamlaka ya Masoko ya Mitaji na Dhamana (CMSA). Pia ni taasisi ya serikali iliyo chini ya Wizara ya Fedha na Uchumi.

5. SOKO LA HISA LA DA ES SALAAM NI NINI?

Soko la Hisa ni soko ambalo huwezesha hisa, hatifungani na dhamana zingine zilizoorodheshwa katika soko hilo kuuzwa na kununuliwa. Soko la hisa ni soko ambalo linajiendesha lenyewe likisimamiwa na Baraza la Wadhamini (DSE Council).

6. TOLEO LA AWALI (IPO) NI NINI?

Toleo la awali ni mauzo ya hisa na dhamana kwa umma kwa mara ya kwanza kwa ajili ya kukusanya mtaji. Kwa lugha nyingine inajulikana kama IPO (Initial Public Offer). Mauzo hayo yana kipindi chenye ukomo. Baada ya hapo, kama mwekezaji anataka kuwekeza kwenye kampuni hiyo atatakiwa kwenda kwenye soko la pili kupitia madalali wa soko la hisa/ **SOLOMON** Stockbrokers.

FAIDA NA ATHARI ZA KUWEKEZA KWENYE:

HISA

Mwanahisa hupata gawio iwapo kampuni itakuwa imepata faida. Mwanahisa pia huweza kupata faida itokanayo na ongezeko la thamani iwapo bei ya hisa itaongezeka ukilinganisha na bei aliyonunulia awali kwenye soko la hisa. Ongezeko la thamani ni tofauti ya bei ya kununulia na bei ya kuuzia hisa. Ikiwa bei ya kuuza hisa ni ndogo kuliko bei aliyonunulia hisa awali basi mwanahisa atapata hasara iwapo atataka kuuza. Uwekezaji kwenye hisa hauna uhakika wa gawio kwa sababu gawio linategemea faida ya kampuni iliyopatikana katika mwaka husika.

HATIFUNGANI

Riba inayolipwa hujulikana tangu awali kwa sababu ni asilimia isiyobadilika ya deni lote. Pia mwekezaji atapata faida iwapo ataamua aidha kuuza hatifungani yake kabla ya kukomaa au kukaa nayo hadi hapo hatifungani yake itapokomaa.

VIPANDE

Faida inategemea na aina ya mpango. Vipande ni sehemu ya umiliki kwenye mifuko ya uwekezaji wa pamoja. Tofauti na hisa vipande vinajumuisha mseto wa uwekezaji wa vitega uchumi mbali mbali ambavyo fedha zilikusanywa kwa ajili ya uwekezaji wa pamoja zinawekezwa. Kama ni mpango wa kukua, mwekezaji anategemea kufaidika kutokana na kukua kwa thamani ya vipande. Wawekezaji wanatakiwa kujua kuwa bei ya vipande inabadilika mara kwa mara. Kama mpango wa uwekezaji wa pamoja ni wa mapato, mwekezaji anafaidika kutokana na mgao wa

7. NIKIWA MWANAHISA WA KAMPUNI HALAFU KAMPUNI HIYO IKAFILISIKA, JE, NITAREJESHEWA FEDHA ZANGU?

Wamiliki wa hisa wanategemea kupata gawio pamoja na kupanda kwa bei ya hisa zao. Vivyo hivyo, kama kampuni itapata hasara basi idadi ya hisa zako zitabaki vilevile ila thamani itapungua. Na iwapo ikitokea kampuni ikafilisika kabisa basi sheria inaelekeza kuwa kutakuwa na mfilisi. Mfilisi kwanza kabisa anapaswa kulipa madeni kwa kutumia fedha za mauzo ya mali za kampuni, na kama fedha hizo zitabaki, watalipwa wanahisa wa kampuni hiyo. Endapo fedha hazitabaki, ni hasara kwa wenye hisa.

8. JE NINAPATAJE GAWIO LANGU?

Njia itumikayo kulipa inategemea na kampuni. Kampuni nyingi zinatumia mabenki. Ni juu ya mwekezaji kuwasiliana na kampuni aliyowekeza na kutoa taarifa muhimu kama vile anwani ya posta pamoja na akaunti ya benki. Kama malipo yanafanyika kupitia kwenye akaunti ya benki basi pesa zitaingizwa kwenye akaunti yako. Ni muhimu kutoa taarifa iwapo anwani au akaunti yako imebadilika. Kampuni nyingi zilizoorodheshwa kwenye soko la hisa zinatoa gawio mara moja kwa mwaka.

9. NINAWEZAJE KUNUNUA AU KUUZA HISA ZANGU?

Iwapo unataka kununua hisa ambazo zinauzwa kwa mara ya kwanza (IPO) kuna mawakala maalum ambao huwa wamepewa wajibu wa kuuza hisa kwenye soko la awali. Mwekezaji anatakiwa kujaza fomu ya maombi na kukabidhi pesa kwa wakala kulingana na idadi ya hisa anazotaka kununua na atapewa stakabadhi pamoja na kikonyo cha fomu yako kama uthibitisho.

Kama mwekezaji anataka kununua hisa kutoka katika soko la pili (DSE), basi itabidi awaone madalali wa soko la hisa kama SOLOMON Stockbrokers. Atawaeleza mahitaji yake. Dalali atatoa ushauri lakini uamuzi ni wake.

Reach | *Access* | *Invest*